

Оксана МИКИТЕНКО*
Институт мистецтвознавства, фольклористики
та етнології ім. М.Т. Рильського НАН України
Київ

Оригинални научни рад
Примљен: 22. 11. 2021.
Прихваћен: 27. 2. 2022.

ВИНАВЕР У ОКВИРУ СЛОВЕНСКИХ ТЕМА МИОДРАГА СИБИНОВИЋА

Проучавање узајамних импулса словенских култура је услов компаративне перспективе науке о књижевности. Књижевни превод и његов значај за међународну духовну и књижевну размену, посебно за међусловенску језичку и духовну сродност, увек је био у средишту пажње Миодрага Сибиновића (1937–2020). Своју тезу о самосталном уметничком функционисању превода Сибиновић разматра такође на примеру Винаверовог „несумњиво уметнички упечатљивог” превода *Дванаесторице* Александра Блока (1921. и 1953). Сибиновић се на Винаверов превод осврће као на саставни део његовог укупног књижевног рада, и на основу суптилне анализе текста оригинала и превода даје афирмативну оцену заједничких естетичких искустава два највећа представника словенске модерне поезије.

Кључне речи: Миодраг Сибиновић, књижевни превод, Ст. Винавер, *Дванаесторица* А. Блока, компаратистика, славистика.

Концепт „идентитета славистике” је исходиште, генерални принцип и критеријум објективности књижевно-историјског, теоријско-методолошког и културно-филозофског научног дела Миодрага Сибиновића (1937–2020) – једног од најистакнутијих слависта и књижевних компаративиста савремености. Концепција словенског заједништва и традиција словенске узајамности уобличио су целокупни круг проблема, које је проучавао, са нагласком на континуитету узајамних веза и импулса словенских култура и књижевних традиција као „неодвојивог дела европског и светског књижевног процеса” (Сибиновић 1995: 53).

Књижевни превод и његов значај за међународну духовну и књижевну размену, а посебно за међусловенску језичку и духовну сродност, стално су били у средишту пажње Миодрага Сибиновића. Рођен 6. 09. 1937. у Зајечару,

* oksana_mykytenko@hotmail.com

после школовања у Књажевцу и Неготину завршио је Филолошки факултет у Београду и 1959. дипломирао руски језик и књижевност. Као редовни професор и доктор књижевних наука (1970) држао је до 1998. низ курсева (посебно – предавао је руску књижевност и теорију превођења) на Катедри за славистику, на којој се формирао као научник и књижевни преводилац (Божовић 2021: 13). Био је један од покретача и првих уредника београдског часописа „Књижевна историја”, главни и одговорни уредник часописа за књижевност и лингвистику „Живи језици” и „Зборника за славистику Матице српске”, члан редакцијских колегијума многих славистичких и књижевних издања, такође и у иностранству. Сем педагошке и научно-истраживачке делатности, развио је изузетне организацијске и културне активности, радећи на пословима организације и унапређења школске и универзитетске наставе. Био је проректор Београдског универзитета и председник Просветног савета Србије, а као истакнути слависта председник Комитета слависта Југославије (1990–98), члан Међународног комитета слависта (1991–98), почасни доктор МГУ (1996) (Биобиблиографски речник 2005: 334; Сибиновић 1990: 202). Селективна библиографија наводи његове бројне радове из теорије превођења и истраживања типолошких и обостраних контактних веза српске књижевности и књижевности других словенских народа, међу којима је 19 монографских публикација (Јаковљевић-Радуновић, Голубовић 2021). За изузетна научна постигнућа у области славистике и низ монографија Миодрагу Сибиновићу је додељена Повеља Славистичког друштва Србије „Радован Коштутић” за животно дело (2016). Као „заједнички именитељ” целокупне делатности Миодрага Сибиновића и константа његовог научног и стваралачког рада истиче се „словенска вертикала”, која проистиче из идеала служења култури свог народа, посматране као саставни део општесловенске и светске културе (Поповић 2021: 21).

Иза сувих библиографских података стоји неуморни и самопрегорни рад истакнутог научника и организатора, који је увек био у центру збивања светске славистике, учествовао у низу значајних међународних пројеката, са великом проницљивошћу наслућивао нова струјања и правце у савременој славистици, обраћајући пажњу на још недовољно истражене теме, које је изучавао детаљно, дубоко и свестрано. Међу најзначајнија постигнућа у његовом научном дискурсу спадају рецепција стваралаштва руске емиграције у српској култури (где ознаку „руска” треба посматрати не само као националну, него као феномен историјско-културне традиције), истраживање историје и поетике књижевног превода, проучавање словенских импулса у српској књижевности различитих периода и међусловенских дотицаја српске културе.

Разматрајући „динамику тока” српске књижевности у широком словенском и европском дијахронијском контексту, а тражећи одговор на питање захваљујући којим чиниоцима је очуван, речима Зорана Константиновића, „континуитет српског националног бића” (Сибиновић 1995: 57), Сибиновић наводи константу „културног модела” универзалних вредности националних култура примећујући да концепција књижевног превода још није добила одговарајуће место у културолошкој науци.

Уверење да је превод „уметничка целина” и „резултат различитих фактора” субјективне природе и особености поетика и језичких норми два језика, и да због тога припада пре свега „књижевности културе за коју настаје” (Сибиновић 1993: 25), образложио је у чланку „Однос аутохтоног књижевног процеса и преводне књижевности”. Та констатација настала је како из искуства вишегодишњег свестраног књижевно-историјског проучавања превода као „најпогоднијег објекта” међународног стваралачког књижевног комуницирања, тако и као резултат властите плодне преводилачке делатности. Преводио је руску, белоруску, бугарску, украјинску, чешку, грузијску, јерменску поезију и прозу, приредивши више избора превода и антологија поезије (Корда-Петровић 2021: 86). Цео низ монографија, од којих су многе преведене на руски, словеначки, чешки и друге језике, посветио је управо теорији превођења и књижевном преводу, запазивши да је превод један од „најпоузданијих показатеља који писци и која дела појединих националних књижевности улазе у корпусе регионалних, континенталних и светске књижевности” (Сибиновић 1993: 25), а што је потврдио у својим радовима на конкретном књижевном материјалу и у веома широком временском опсегу. Своју тезу о самосталном уметничком функционисању превода и о његовом значају као „целине која функционише као самостално уметничко дело”, а истовремено као „део укупног књижевног процеса”, проучава такође на примеру Винаверовог „уметнички упечатљивог” превода *Дванаесторице* Александра Блока (1921. и 1953).

И сам сјајан преводилац, посебно руске модерне поезије, са акцентом на поезији А. Блока, Сибиновић се на Винаверов превод осврће као на саставни део његовог укупног књижевног рада, и на основу суптилне анализе текста оригинала и превода даје афирмативну оцену заједничких естетичких искустава два највећа представника словенске модерне поезије. О пројекцији Винаверових личних естетичких и поетских преокупација у преводу Блокове поеме писао је више пута: *Књижевни превод као књижевно дело* – у зборнику: *Књижевно превођење: теорија и историја*, Институт за књижевност и уметност (Београд, Књижевна заједница Новог Сада, Браничево – Пожаревац 1989, стр. 25–30); *Винаверов приступ оригиналу у превођењу Блокове поеме „Дванаесторица”*, Призма (Сарајево, 1990, бр. 1, стр. 125–135); *Ликови и сажејне линије као уланчани мотиви у Винаверовом преводу Блокове „Дванаесторице”*, *Упоредна истраживања*, Годишњак Института за књижевност и уметност, III (Београд 1991, стр. 377–385). Осврт на ову тему садрже и друге студије М. Сибиновића, у којима разматра српско-руске дотицаје, посебно везе између српске и руске поезије у XX в., залажући се за анализу књижевног дела као „сложене, посебно структуриране семиотичко-естетичке појаве”, спроводећи унутрашњи – „генолошки” приступ проучавању књижевног превода у ситуацији виšekратног превођења истог текста оригинала (Сибиновић 1993: 26).

Случај Винавер–Блок оцењивао је као убедљиву чињеницу „међународне литерарне комуникације” (Константиновић) са њеном „моделирајућом” и „катализаторском” функцијом, нарочито евидентну у процесу модерног

преображаја укупне српске књижевности (Сибиновић 1993: 29). Тему је специјално обрадио у монографији *Словенски импулси у српској књижевности и култури* (Београд, 1995), а нешто скраћену верзију навео је на руском језику у зборнику *Сербско-рускије литературне и културне везе XIV–XX вв.* (Санкт-Петербург 2009) (Сибиновић 1995; Сибинович 2009). У монографији поглавље „Винавер и Блок” отвара завршни део под насловом „Песник песнику”, у којем се, у два наредна поглавља, разматра рецепција Манделштамове поезије у српској књижевности. То се сврстава, заједно са рецепцијом других најистакнутијих представника руске и словенских модерних књижевности, у шири програм ауторових дугорочних истраживања, са циљем да се представе синтезована сазнања о руским, словенским и другим импулсима, који су „значајни чиниоци српског аутохтоног књижевног процеса и културе” (Сибиновић 1995: 163). О оданости теми међусловенских, посебно српско-руских књижевних веза, и непроменљивом интересовању за компаративно изучавање књижевног процеса говоре монографије М. Сибиновића: *Славистичке теме: чланци и студије* (Београд: Филолошки факултет, 2015) и *Множење светова: руски писци у српској преводној књижевности* (Београд: Сlio, 2015).

У историји српско-руских културних веза XX век је означен као „још богатији” и „разуђенији” период од „најплодотворнијег” XIX века, а такође као време афирмације „магнетизма експеримента”. Међутим, два периода – између два светска рата и од педесетих до седамдесетих година, издвајају се као „најзначајнији” и „карактеристични”, а управо они хронолошки омеђују Винаверово стваралаштво и његов превод поеме А. Блока *Дванаесторица* (1921, 1953).

Име Станислава Винавера (1891–1955) – књижевника, новинара, фелтонисте, полемичара, есејисте, песника, пародичара и преводиоца симболично отвара и стоји у првом реду групе младих српских писаца, код којих су нарочито запажени „значајни импулси” модерног стваралаштва, а који су чинили „језгро” модерниста-авангардиста (Тешић 1996а: 137). У кругу интересовања прве генерације српских модерниста су и многобројни преводи у часопису *Зенит* (Јовић 1996: 101). Значајна је улога Ст. Винавера као уредника библиотеке *Албатрос* и аутора манифестативног и експерименталног *Громобрана свемира*. Један од предводника и аутора српске авангарде (Петровић 2003: 220), Винавер је своје прегалаштво наставио и педесетих година XX века (Сибиновић 1995: 167). А између оних, који су „поново оживели модернистичку расправу”, био је опет „пре свих” (Тешић 1996: 46).

Као један од „најмлађих”, Винавер је 1921. представљен на страницама загребачке *Критике* причом *Карауле* и преводом *Дванаесторице* Александра Блока (Јовановић 1996: 151). Сигурно да је Блокова „универзалност” (управо тај наслов – „Универзалност поезије Александра Блока” – Сибиновић је дао поглављу о његовој поезији) (Сибиновић 1990: 125–132) била узрок што је новаторска поема *Дванаесторица* била представљена у српској књижевности „у једном несумњиво уметнички упечатљивом преводу”, направљеном 1920. и објављеном 1921. године.

За разумевање Винаверог интересовања за А. Блока битан је податак из његове биографије, који наводи Сибиновић. Боравећи као кореспондент *Политике* у Русији, обрввши се у вихору политичких догађаја, Винавер у фељтону објављеном 5. XI 1919. саопштава да је „побегао из Москве за Кијев у једном лаком платненом оделу”, поневши у џепу само „танку књижицу револуционарних стихова Александра Блока, од које се нисам хтео одвојити” (Сибиновић 1995: 168). Симптоматично је да ће се вратити овом преводу после епохалног цивилизацијског потреса Другог светског рата и, након више од тридесет година, 1953. објавити другу, нову варијанту свог превода *Дванаесторице*.

Запавивши да је поема, коју је сам Блок оцењивао као „најбоље од свега што сам написао”, стварана, као и целокупна његова поезија, средствима симболистичке поетике, када исказ „најчешће је утемељен у наговештају”, а текст допушта више напоредних значења, Сибиновић предлаже откривање „своје истине” и тражење „сопствених тумачења” (Сибиновић 1990: 132). При томе, говорећи о општеприхваћеној оцени критике о Винаверовом преводу као „одвише слободном”, сматра да је неопходно ишчитавати овај превод у контексту његовог целокупног књижевног рада. То значи испитати Винаверово „провокативно инсистирање на стваралачком приступу оригиналу” као „интегрални део” његовог стваралаштва, посебно обимног преводилачког опуса. Сибиновић наводи и, важне за анализу превођена, Винаверове методолошке напомене, што последично доводи до проучавања текста превода на основу анализе тематско-мотивског, композиционог и језичког плана, укључујући и ритмичко-метрички аспект. На тај начин убедљиво сведочи да је Винавер Блоковом тексту прилазио као живом поетском ткиву велике уметничке вредности, са афирмацијом естетичка искуства, до којих је „долазио и сам” (Сибиновић 1995: 169).

Тезу о томе да је Станислав Винавер „и сам био опхрван сличним идејама” филозофије уметности, а због чега му је била тако блиска и разумљива Блокова филозофија живота и уметности, Сибиновић износи на основу исцрпног познавања Блоковог стваралаштва и детаљне анализе интегралног песничког текста, а такође уметникове укупне свеукупне филозофско-уметничке замисли. При томе се ослања на есеје и критичке радове Александра Блока из тог периода (*Рушење хуманизма, О смислу песничког рада, Интелигенција и револуција*). Блокове речи да он тражи нов квалитет уметника „у тек започетој епохи вихора и бура, ка којој се незадрживо устремило човечанство”, а истовремено налази „стварну везу између временског и ванвременског” (што бележи још 1912), одговарају програмском ставу *Библиотеке „Албатрос”* (у уредништву Ст. Винавера и Т. Манојловића) – „гајењу и ширењу душевне културе”, „уметничког идеала, што отвара нове погледе” и ствара „нови ритам и нови правац” у књижевном животу. У прогласу за Винаверову књигу *Громобран свемира* најављивало се да је „храм једног узвишеног лутања кроз космос. Она је путопис душе Станислава Винавера кроз савремену културу, а уједно и манифест експресионистичке школе код нас. Музика и визија се у овој књизи стапају у једно, а бујност мисли прелива се

у бујност тонова. Стварање је експресија, и она се револуционарно упија у душу читаочеву” (цит. према: Тешић 1996а: 143).

Није без значаја ни то што је Винаверов програмски захтев, истакнут у *Манифесту експресионистичке школе*, објављен у *Громобрану свемира* исте године (1921) када и превод Блокове поеме. (Споменимо и то да је украјински превод *Манифеста*, Микитенко 2007, објављен у зборнику *Украш* за 2007. годину на иницијативу главног уредника Дејана Ајдачића да се представе манифести српске авангарде). Блоков преводилац запажа да „није довољно створити нов свет”, него „нов свет мора да се креће, да се мења, да живи, да бива и да траје по својим сопственим динамичким бесовима. Нови морају бити: и покрет и покренуто. И само то оправдава, и само то чини нов свет”. Према Винаверу, „унети у нову динамику нова образложења, нов ритам и нов ток” може се постићи стапањем „музике и визије”. Тај став је у складу са Блоковом тежњом ка „високом укусу”, када се „мирише на Европу”, схватањем револуције као музике, а у исто време експликује, иначе присутан у словенском модернизму, „неославнофилски” и „неонародњачки” поглед на свет (Гришунин 1998: 198).

Типолошко сличне појаве, „чак подударне” руској авангарди, запажа у српском надреализму Мила Стојнић, посебно у часопису *Зенит*, створеном „по истом обрасцу”, наводећи како су „савзвучни и подударни” мотиви који посредују између Александра Блока и Фјодора Сологуба, с једне, и Станислава Винавера и Момчила Настасијевића, с друге стране (Стојнић 1993: 20). У тој подударности огледа се „дубинска духовна сродност и заједничка културна улога” симболизма и експресионизма (Радуловић 1996: 16). На тај начин карактеристична за прво доба српске авангарде, а нарочито присутна код Црњанског, Растка Петровића и Ст. Винавера музичка визија у песми – „препевавање музике” (Поповић 1996: 193), не само што је типолошка појава, него и лингвистички образложена константа у тражењу нове поетике виртуалне музике, отварања музичког потенцијала поетске речи.

Поема А. Блока више но било које друго дело испољава ове црте. Значај ритма и боје као одлика „нове динамике” садржи кључна Винаверова теза из *Манифеста* – „тумачити Христа цветом и таласом”. Да би приказао интонационо-римичко пулсирање поеме и изразио адекватне гласовне, интанационе и ритмичке ефекте стила и језички-поетског еквивалента градског говора, Винавер је користио фолклорну „сликовно-ритмичку матрицу” војвођанског бећарца. Такође се доследно придржавао симболике црне и беле боје као симболичне антиномије и најважнијег тематског концепта А. Блока.

Полазећи од дубоког понирања у филозофско-уметничку концепцију оригинала и тематску садржину Блокове поеме, Сибиновић износи задатке, који су стајали пред Винавером као преводиоцем, када је морао „да добије текст са сликама које [...] прерастају у дубоку филозофску пројекцију историјских догађаја и човековог живота”, да створи „музичку полифонију”, у којој би се остварили и дочарали импулси и токови живота (Сибиновић 1995: 169).

Компаративна анализа тематско-мотивског плана оригинала и превода 1920. врши се на основу структурне сегментације текста, са издвајањем

231 слике-мотива (нпр. „црно вече”, „бели снег”, „света и црна мржња”, „бели венчић од ружа” и сл.). Такође се разматра низ „главних мотива”, са широким конотативним значењем. Проследивши број и однос сачуваних, измењених и формално преиначених, али садржајно еквивалентних песничких слика у сваком од 12 поглавља оригинала и превода, Сибиновић предлаже квантитативну нумеричку анализу еквивалентности Винаверовог превода Блоковом оригиналу (Сибиновић 1995: 176). Ова метода је показала да, чак и онда када је у преводу испољен „врло висок степен преводилачког личног удела”, и када се информација исказује на други начин, ипак „фреквентност главних мотива остаје процентуално иста као у оригиналу”. Имајући апсолутни „слух” за најтананије садржајне и поетске нијансе оригинала, у чему се огледа и властито искуство превода поезије А. Блока, Сибиновић скреће пажњу на „садржинску компензацију” текстуалних одступања код Винавера, наводећи низ маркантних примера (нпр. додата је одредница у „огњи пламени”; измењен је предикат у синтагми „снег је гмизао”; изостављено је „каква тама” као део императивне реченице; „позно вече” преведено је као „црно вече” итд.).

У исто време, квантитативна анализа не представља сврху по себи, него је основ и „припрема” која „сондира” терен за следећи истраживачки корак – „суптилнију квалитативну анализу”, која се спроводи на грађи два поглавља, који показују најмањи и највећи стваралачког удела. За разлику од малог броја изостављених делова или додатих садржајних проширења, преиначених слика има много више. Обе анализе (квантитативна и квалитативна) сведоче о „већој екстензивности” у преношењу информације, што представља константу преводилачке трансформације текста оригинала. Такав стваралачки подухват проузрокован је, према истраживачу, преводиоачевом тежњом да пренесе изворне особине песничког исказа у ритмичком и звуковном погледу, и да представи ритмичко-интонациону слику колоквијалног језика.

Спроведена анализа тиме није завршена. За коначну оцену преводиоачевог стваралачког напора да Блокове песничке слике „пренесе у нашу књижевност као живо поетско ткиво”, – каже аутор, – резултати морају добити „још једну димензију” са становишта „укупне тематско-мотивске садржине оригинала”. И то је сигурно главни задатак истраживача, који предлаже прецизну садржајно-мотивску анализу у контексту конотативног значења главних мотива, међутим, не само на основу увида у текст оригинала, него и релевантне књижевно-историјске литературе. Овај задатак се код Сибиновића постиже анализом ликова и разматрањем одређених сижејних линија. Код Блока су ликови-маске без икакве индивидуализације, заправо ликови фолклорне драме вашарског народног позоришта, које је Винавер пренео „готово идентично”, сачувавши изворни начин грађења и стилски типично колоквијално „вишегласје”. Такво поетско решење у складу је са песниковим апстраховањем свега појавног као дисконтинуираног, о чему говори и у *Манифесту*, а такође са критиком реализма и захтевом „тумачити људе, овакве какви су пред нама, не оним што су и где су, већ нечим сасвим другим, нечим

без непосредне везе са њима”, што потпуно одговара симболици ликова код Блока и шире – филозофској концепцији и погледу на улогу уметника „епохе вихора и бура”.

У низу доминантних смисаоно-емоционалних линија поеме истичу се оне, грађене мотивом „мржње”, „опрезности” и „корака”. Винавер је пре-вео „мржњу” као „злобу”, истовремено сачувавши изворну градацију лек-семе „злоба”: *претужна – црна – света*. Песничке слике, које садрже мотив „опрезности”, углавном су доследне према оригиналу, мада у неким слу-чајевима трансформисане због ефектног и поетски успешног проналажења песничког исказа. „Потпуна” композициона верност оригиналу, запажа Си-биновић, остварена је у сижејној линији мотива „корака”, иначе битног за општу структуру авангарде, јер подвлачи „ход сваке традиције, сваке исто-рије, сваког времена” (Милић 1996: 241). Према томе, а у резултату компар-ативне анализе текста оригинала и превода, Сибиновић долази до закључ-ка да се, поред преводилачких трансформација, ради о очувању „музичке” компоненте оригинала, доследно спроведене „са универзалног становишта” – Винавер је „заправо чувао смисаони и емоционални ефекат Блокове визије света” и његов песнички исказ (Сибиновић 1995: 192).

У прилог таквој процени говори и посебно спроведена детаљна мет-ричко-ритмичка, језичко-стилска и звуковна анализа организације текста оригинала и превода, која би могла да буде самостална формално-анали-тичка лингвистичка расправа. Овде је запажена смисаона веза између мет-ричко-ритмичке структуре и општег значења поеме када ће, приказивањем преображаја „хаоса” у нови „космос” и нову музику ритмова „плебејске патетике”, тонски стих исказа изразито колоквијалне интонације, бити уо-бличен у „високо уређени трохејски марш”, чиме „динамика ритма Блокове поеме и сама изражава драму смене цивилизација” (Сибиновић 1995: 198).

Винавер је, посебно у *Громобрану свемира* (1921), мајстор стварања „алегоријског смисла кроз монтажу фрагмента” (Петровић 2003: 222). Аутор *Пута кроз хаос* (1922) заступа изнету у *Манифесту*, а раније у *Причама које су изгубиле равнотежу* (1913), програмску тезу да је *равнотежа поремеће-на*, а хаос се може избећи само ако „потпуно уђемо у дух промена”. Његов концепт *динамике*, која отвара „смисао нове суштине”, експликује у суштини исто разумевање микро и макро ритма као компоненте уметничког дела, зато се у свом преводу доследно придржава симетричне жанровске композицио-не структуре оригинала (макроритам), као и концептуелно важног елемента ритмичке структуре, симетрије мотива и треперења слика (микроритам).

Према Сибиновићу, Винаверов прилаз преводу био је „теоријски осмишљен”. Изнео је то са освртом на његов рад *Проблеми нове естетике. Бергсоново учење о ритму. Техника изражаја и смисао конструкције* (1924) уз закључак да „ритам није само у ономе, што ми подразумевамо у музици, већ у свакој промени”, „целина ма које врсте која трепери”. И будући при-сутан у сликама, „које се мењају”, појам ритма „имао би да се прошири на све што се може”. Дакле, и са гледишта формалне структуре стиха, а такође звуковне организације, Винавер је, запажа Сибиновић, „на једном вишем,

суштинском нивоу много ближи Блоковом оригиналу”, његов превод „непрекидно трепери, у њему се снажно осећају дамари живе уметничке творевине” (Сибиновић 1995: 201–208).

У своје време Јован В. Јовановић оценио је специфичност Винаверовог стваралачког превођења као „степеницу на путу од дескриптивности до апстракције” (цит. према: Сибиновић 1995: 216). Наведена особеност је од пресудног значаја за комплетно проучавање историје преводне књижевности, чиме се бавио Миодраг Сибиновић, стављајући задатак да се у оквиру јединственог система српског књижевног процеса добије „глобална слика процеса развоја, односно слика историјске и уметничке садржине преводне књижевности у њеној дијалектичкој вези са процесом развоја српске оригиналне књижевности” (Сибиновић 1995: 80). Тај принцип научник је проследио у широком међународном контексту и хронолошком пресеку, посебно на основу књижевности у Вуково доба и књижевности XX в., нагласивши да је „историја превођења заправо историја смењивања преваге принципа дословног и слободног превода”, када се опозиција дословно/слободно јавља као историјски изменљива конкретизација филозофије уметности и поетике књижевног стварања.

Зрелост уметника огледа се, сем осталог, у прожимању стваралачких интенција властитог стваралаштва и преведеног текста као посебних облика песничког изражавања. Спроведена анализа друге верзије превода *Дванаесторице* (1953) показала је „изоштреније виђење елемената структуре Блоковог песничког исказа”, када је Винавер испољио „знатно више самопоуздања” и приближио се „музици оригинала”, постигавши у другој верзији „још виши” артистичко-изражајни квалитет превода. На тај начин Блоков оригинал био је „преточен и уткан” у српску песничку структуру и постао чинилац „аутохтоног књижевног процеса”.

У сваком од „импресивних” примера непосредних дотицаја српске и руске, других словенских књижевности, Миодраг Сибиновић је настојао да уочи континуитет књижевног развоја и богатство културне традиције. „Ново време, – наглашавао је, – актуализује питања особености, као и универзалних вредности националних култура”, а то подразумева значај књижевних компаративних истраживања, без којих „нећемо моћи да проценимо особеност нашег менталитета, нити да идентификујемо своје место у јужнословенској, европској и светској цивилизацији”. Том „основном и најсветијем задатку сваке науке – да допринеси напретку људске цивилизације” (Сибиновић 1995: 69) посветио је свој научни и животни пут професор Миодраг Сибиновић.

ЛИТЕРАТУРА

- Библиографски речник 2005: *Библиографски речник МСЦ 1971–2000*, Београд: Међународни славистички центар.
Божовић 2021: З. Божовић, Научник и песник, *Славистика*, 25/1, 12–14.

- Гришунин 1998: А. Гришунин, Спутник Блока – Владимир Пяст, у: *Славянские литературы. Культура и фольклор славянских народов. XII международный съезд славистов (Краков, 1998). Доклады российской делегации*, В. Гацак, Н. Корниенко и др. (ред.), Москва: Наследие, 189–203.
- Јаковљевић-Радуновић, Голубовић 2021: А. Јаковљевић-Радуновић, А. Голубовић, Библиографија проф. др Миодрага Сибиновића, *Славистика*, 25/1, 25552.
- Јовановић 1996: А. Јовановић, ALPNA – Београдска литерарна заједница, у: *Српска авангарда у периодици*, В. Голубовић, С. Тутњевић (ур.), Нови Сад, Београд: Матица српска, Институт за књижевност и уметност, 149–156.
- Јовић 1996: Б. Јовић, Проблем примитивизма у српској књижевној периодичи авангардног раздобља, у: *Српска авангарда у периодици*, В. Голубовић, С. Тутњевић (ур.), Нови Сад, Београд: Матица српска, Институт за књижевност и уметност, 91–110.
- Корда-Петровић 2021: А. Корда-Петровић, Песме Јарослава Сајферта у преводу Миодрага Сибиновића, *Славистика*, 25/1, 86–94.
- Микитенко 2007: О. Микитенко, Станіслав Винавер. Маніфест експресіоністичної школи, у: *Українська школа*, 2 (2), Д. Айдачич (ред.), Київ: Темпора, 17–47.
- Милић 1996: Н. Милић, Периодика у авангарди (Случај Суматра), у: *Српска авангарда у периодици*, В. Голубовић, С. Тутњевић (ур.), Нови Сад, Београд: Матица српска, Институт за књижевност и уметност, 235–246.
- Петровић 2003: П. Петровић, Научнофантастичне приповетке Станислава Винавера, у: *Српска приповетка / Научни састанак слависта у Вукове дане*, Л. Суботић, Л. Поповић и др. (ур.), 31/2, Београд, Нови Сад: МСЦ, 219–227.
- Поповић 1996: Т. Поповић, Алманах Бранка Радичевића као манифест неоромантизма, у: *Српска авангарда у периодици*, В. Голубовић, С. Тутњевић (ур.), Нови Сад, Београд: Матица српска, Институт за књижевност и уметност, 191–198.
- Поповић 2021: Љ. Поповић, Портрет, *Славистика*, 25/1, 15–24.
- Радуловић 1996: М. Радуловић, Модернизам и авангарда, у: *Српска авангарда у периодици*, В. Голубовић, С. Тутњевић (ур.), Нови Сад, Београд: Матица српска, Институт за књижевност и уметност, 15–36.
- Сибиновић 1990: М. Сибиновић, *Поетика и поезија: велики руски лиричари*, Београд: Књижевна заједница „Звездара”.
- Сибиновић 1993: М. Сибиновић, Однос аутохтоног књижевног процеса и преводне књижевности, у: *Прилози проучавању српско-руских књижевних веза X–XX век*, М. Стојнић (ур.), Нови Сад: Матица српска, 23–36.
- Сибиновић 1995: М. Сибиновић, *Словенски импулси у српској књижевности и култури*, Београд: Књижевна заједница „Звездара”.
- Сибиновић 2009: М. Сибинович, Винавер и Блок, у: *Сербско-руские литературные и культурные связи XIV–XX вв.*, Л. Гаврюшина (ред.), Санкт-Петербург: Алетейя, 212–225.

- Стојнић 1993: М. Стојнић, Типолошке и генетске везе између руске и српске књижевности на почетку XX века, у: *Прилози проучавању српско-руских књижевних веза X–XX век*, М. Стојнић (ур.), Нови Сад: Матица српска, 7–22.
- Тешић 1996: Г. Тешић, „Случај Лаза Костић” у авангардном контексту, у: *Српска авангарда у периодици*, В. Голубовић, С. Тутњевић (ур.), Нови Сад, Београд: Матица српска, Институт за књижевност и уметност, 45–59.
- Тешић 1996а: Г. Тешић, „Албатросова” најаву буре 1921, у: *Српска авангарда у периодици*, В. Голубовић, С. Тутњевић (ур.), Нови Сад, Београд: Матица српска, Институт за књижевност и уметност, 137–148.

Оксана Микитенко

ВИНАВЕР В КРУГУ СЛАВЈАНСКИХ ТЕМА МИОДРАГА СИБИНОВИЧА

(Резиме)

Изучение взаимных импульсов славянских культур является условием компаративной перспективы науки о литературе. Литературный перевод и его значение для международного духовного и литературного обмена, в частности межславянского языкового и духовного родства, всегда было в центре внимания Миодрага Сибиновича (1937–2020). Свой тезис о самостоятельном художественном функционировании перевода Сибинович рассматривает также на примере «безусловно художественно запечатлевающегося» перевода Винавера поэмы Александра Блока *Двенадцать* (1921 и 1953 гг.). К переводу Винавера Сибинович обратился как к составляющей его литературного труда и на основании тонкого анализа текста оригинала и перевода проследил утверждение совместного эстетического опыта двух наиболее значимых представителей славянской модерной поэзии.